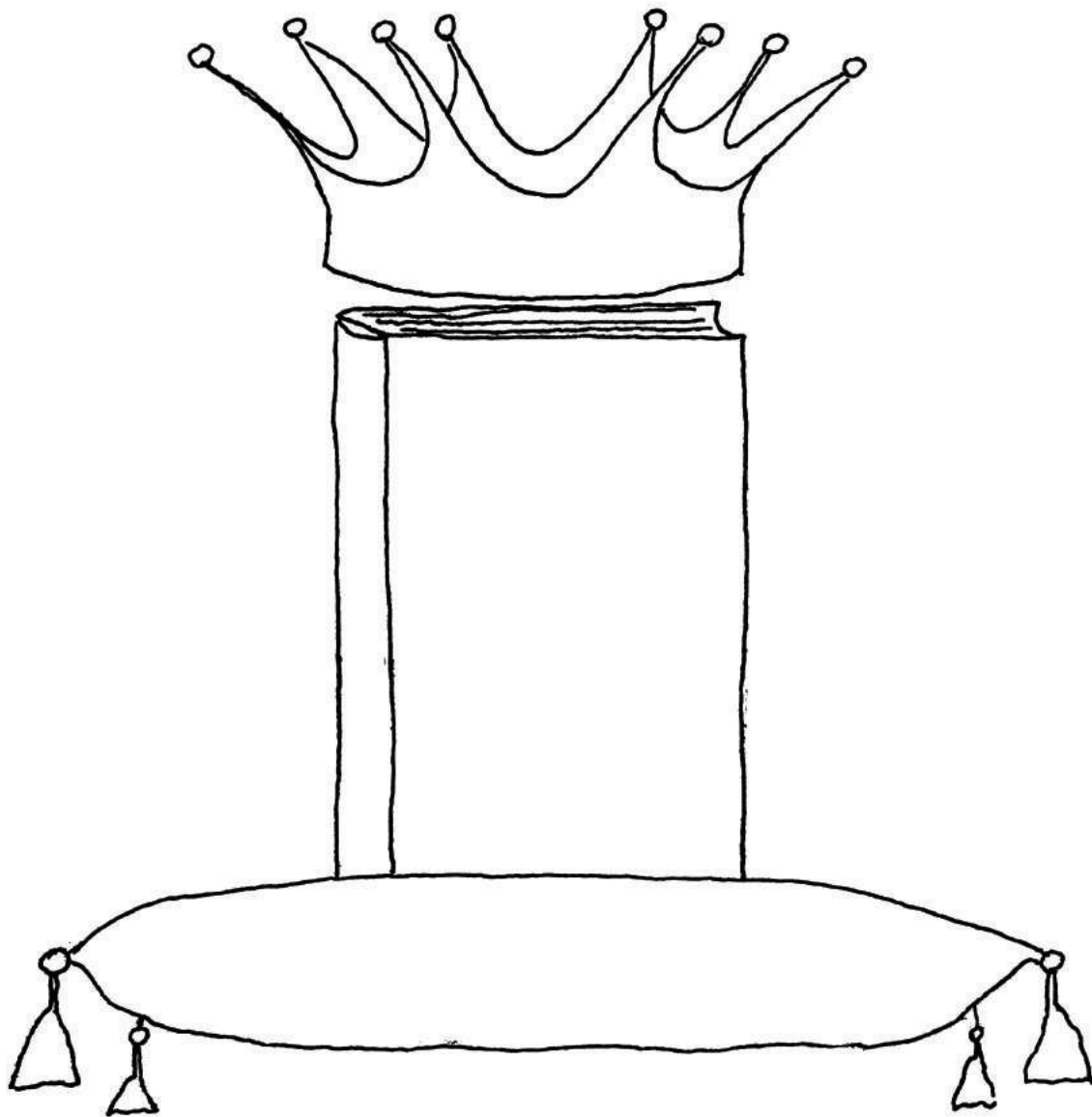

bookshake

4 Iunie 2016
COTIDIAN BOOKFEST

EDITAT DE BOOKAHOLIC &
CENTRUL CEH
SUSȚINUT DE STAROPRAMEN

2

UN ÎNDRUMAR NESTRUCTURAT DE PROZĂ CEHĂ CONTEMPORANĂ. PARTEA I

Jiřina Vyoráľková

3

MEIR SHALEV: „SPUNEM BANCURI LA ÎNMORMÂNTARE ÎN TIMP CE PLÂNGEM”

Interviu de Florin Iaru

4

INTRĂ ÎN PLASELE SCRIITORILOR!

Anchetă de Cristina Foarfă

5

DE UNDE SARE IEPURELE LITERAR

Florin Iaru

6

EDUCAȚIA BAZATĂ PE INTEROGAȚIE – EVREII ȘI CUVINTELE, DE AMOS OZ

Dana Jenaru

ORGOLIU ȘI SOMN

Cristian Teodorescu

La târgurile de carte nu miroase a praf de pușcă. Dar dacă orgoliul ar avea miros, ce atmosferă de turnir ar fi pe culoarele dintre standuri. Mai ales că, dacă tot o duce prost cu banii cu care se alege din scris, autorul român își mângâie frustrările culegându-și gloria de pe unde poate și cu ajutorul clasamentelor literare făcute între prieteni. Autori care au trecut demult de prima carte și de a doua tinerețe sunt la fel de emoționați ca debutanții când își lansează o carte la târg. Deși când vezi cât de mare e concu-

rența, mai degrabă ar trebui să te cuprindă scepticismul Ecleziastului, demonul deșertăciunii își face de cap în mintea ta, cum îmi spune un prieten umorist: „Fiecare dintre voi trage nădejde că toți cei care vin la un târg de carte sunt chitiți să-i cumpere ultimul volum.” Ăla care e cel mai mare, cel mai frumos și cel dintâi al omenirii.

La un târg de carte, însă, fără să știe, autorul se transformă într-un personaj colectiv cu sute de capete care bântuie printre cititori. Toate aceste capete își zâmbesc și-și fac urări de succes, în timp ce fiecare dintre ele e în plin război al orgoliilor cu celelalte. Căci chiar și autorul care joacă perfect comedia modestiei ascunde un orgoliu de cuceritor pus pe harță. Totuși să recunoaștem: războaiele orgoliilor sunt purtate cu politețe, ca în duelurile dintre domnii din filme, și

se încheie totdeauna fără ca vreuna dintre părți să scoată sabia din teacă. Căci îngerul lucidității îți spune că, de fapt, nu ești în război cu niciunul dintre ceilalți autori, ci numai cu tine însuși. Nimeni nu-și poate sări peste umbră. Iar cei mai luminați la cap dintre noi știu un lucru. Nu poți fi foarte bun într-o literatură mediocră, încât, ca să-ți dai pînteni cu aprindere, e mai bine să te rogi pentru inspirația celorlalți. Altfel te ia moșăiala, fiindcă micul tău succes se transformă într-o pernă.

Doar că somnul pe perna orgoliilor naște monștri, iar trezia, în miezul nopții, înfrigurată, înspăimântată și cu mari îndoieli seamănă se transformă într-o insomnie rebelă. Ca să poți adormi la loc, e bine ca succesul celuilalt să devină și al tău.

UN ÎNDRUMAR NESTRUCTURAT DE PROZĂ CEHĂ CONTEMPORANĂ PARTEA I

Jiřina Vyoralřková

Articolul de față nu își propune să fie un compendiu exhaustiv de proză cehă de după 1989, ci mai degrabă un sumar de propuneri proaspete pentru edituri, traducători, dar și pentru cititori. Am căutat autori și cărți din ultima vreme, care ar putea să fie interesante pentru publicul român și care merită să fie traduse – iar veste bună este că câteva dintre ele deja sunt traduse.

În primul rând aș vrea să menționez doi autori din generația mai vârstnică, dar foarte activi în ultima vreme, amândoi solitari și greu de încadrat în vreun curent literar. O figură interesantă și destul de controversată în literatura cehă este **Karol Sidon** (*1942), Prim Rabin al Cehiei, traducător de Tora și un prozator distinctiv, care a debutat în anii 60 cu proze autobiografice, sfâșietor de sincere. După o pauză prelungită s-a întors recent la literatură cu tetralogia *Kde lišky dávají do brou noc* (*Unde și-a înțărcat dracul copii*), din care au apărut până acum primele trei volume, *Altschulova metoda* (*Metoda lui Altschul*, 2014), *Piano live* (2015) și *Puzzle* (2016), sub pseudonimul Chaim Cigan. Tetralogia jonglează cu genurile sci-fi și thriller psihologic sau politic, în combinație cu mistica iudaică, iar unul dintre cei mai importanți critici cehi contemporani, Petr A. Bílek, a clasificat autorul drept „Tarantino în veșmânt de rabin”.

Antonín Bajaja (*1942) este autor din aceeași generație cu Karol Sidon, dar a publicat prima carte abia în anii 80. Scriitorul, născut în Zlín, leagă toate scrierile sale de această regiune din estul Cehiei, cunoscută ca Valahia Moravă. În romanul *Zvlčentí* (*Sălbăticia*, 2003), apreciată de Magnezia Litera leagă soarta personajelor din mediul rural de soarta unei haite de lupi din Carpați. Romanul epistolar *Na krásné modré Dřevnici* (*Dřevnice albastră*, 2009), denumit de critică „Amarcord din Moravia” și apreciat cu Premiul de stat pentru literatură, este povestea orașului Zlín și a unei copilării care putea să fie idilică, dacă n-ar fi marcată de începutul

Centrul Ceh este o instituție culturală guvernamentală care prezintă noutățile de pe scena culturală cehă în domeniul filmului, muzicii, artei contemporane, literaturii și arhitecturii. Programul centrului mai cuprinde evenimente legate de ecologie, teme sociale și teme privind drepturile omului.

regimului comunist, naționalizarea și lichidarea oponentilor politici, care au cauzat descompunerea unei lumi cunoscute.

La sfârșitul anilor '80 a apărut în proză cehă postmodernismul, reprezentat de autori precum Jiří Kratochvíl, Daniela Hodrová, Michal Ajvaz, sau, în generația mai tânără, de Jáchym Topol și Miloš Urban. În limba română a fost tradus până acum doar un titlu de Jáchym Topol și un titlu de Miloš Urban.

Jiří Kratochvíl (*1940) este un prozator și dramaturg foarte activ, autor al multe proze scurte și romane, începând cu *Medvědí román* (*Romanul ursului*), care a fost publicat în 1987 în samizdat, până la cea mai recentă carte *Lůžko je rozestlané* (*Patul e pregătit*, 2015). Întreaga operă a lui e legată de orașul Brno, și oscilează între realitate și fantastic, folosind alegorii, hiperbole și absurditate.

Daniela Hodrová (*1946) este unul dintre cei mai apreciați și premiați scriitori cehi ai momentului, deși cărțile ei nu sunt ușor de citit. În prozele ei îmbină ficțiunea cu eseul și autobiografia, iar personajul principal este de fapt orașul Praga, cu istoria și misterele lui (la fel cum e Jiří Kratochvíl preocupat de Brno și Michal Ajvaz, tot de Praga). Cea mai importantă dintre scrierile ei este trilogia *Trýznivé město* (*Orașul chinuitor*, 1999), iar ultimul ei roman *Točivé věty* (*Frazele rotative*, 2014) a primit premiul Magnezia Litera pentru Cartea anului 2016.

Cum am menționat mai sus, și pe **Michal Ajvaz** (*1949) îl inspiră orașul, de obicei Praga. Prozele lui sunt fantastice, pline de simboluri, de peisaje onirice și lumi paralele. De aceea, stilul lui e clasificat de unii critici ca realism magic și autorul este comparat cu Borges, Eco sau cu David Mitchell. Cele mai interesante romane ale lui sunt *Druhé město* (*Cel al doilea oraș*, 1993), *Cesta na jih* (*Drumul spre sud*, 2008) sau *Lucemburská zahrada* (*Grădina Luxemburg*, 2011), apreciată de Magnezia Litera pentru Cartea anului 2012. Unul dintre romanele lui se pregătește pentru apariție în colecția Cartea Ceha la Curtea Veche Publishing.

Romanul *Sestra* (*Sora*, 1994) lui **Jáchym Topol** (*1962) a fost poate cea mai mare revelație a anilor 90 în literatura cehă. A definit un stil nou, cu propriul limbaj, ambele copiate mai târziu de alți scriitori. Acțiunea romanului se desfășoară la Praga în jurul anului 1989, dar și în peisaje onirice și halucinante, iar naturalismul brutal se îmbină cu poezia. Acest roman, tradus deja în engleză,

germană și polonă, din păcate, încă așteaptă să fie tradus și în limba română. Anul trecut a apărut în română ultima carte a lui Topol, *Atelierul Diavolului* (în original *Chladnou zemí*, 2009) la Editura Art, și anul asta va fi publicat la aceeași editura și romanul *Gargara cu gudron* (în original *Kloktat dehet*, 2005).

Ne bucuram că **Miloš Urban** (*1967) a fost introdus în România chiar cu romanul său definitiv, *Cele șapte biserici* (în original *Sedmikostelí*, 1998), care a fost publicat în 2014 la editura All. Acest roman combină elemente de thriller, roman gotic, roman polițist, cu umor negru și hiperbolă. Miloš Urban a scris deja multe romane, proze scurte și piese de teatru, toate în stilul lui caracteristic, în care se amestecă temele și formulele literaturii triviale, de la horror până la pornografie, cu umor, joc și mistificare (două cărți au fost publicate sub pseudonime, care au rămas pentru o vreme impenetrabile). Putem să sperăm că vor fi traduse în română și alte proze ale lui Urban, precum romanul *Hastrman* (*Duhul apelor*, 2002), premiat de Magnezia Litera, sau colecția de proze scurte *Mrtvý holky* (*Fetele moarte*, 2007).

Václav Kahuda și Emil Hakl, în afară de fapt că sunt amici și Hakl apare ca personaj în unele cărți ale lui Kahuda, au în comun mai mult: amândoi sunt prozatori influențați probabil cel mai mult de Bohumil Hrabal, naratori înnașcuți, de povești crude și de istorii auzite. **Emil Hakl** (*1958) a intrat în literatură ca poet, iar în 2001 a publicat prima carte de proze scurte, *Konec světa* (*Sfârșitul lumii*). Cele mai apreciate opere ale lui sunt nuvela *O rodičích a dětech* (*Despre părinți și copii*, 2002), care a fost și ecranizată, și romanul *Pravidla směšného chování* (*Regulile de comportare ridicole*, 2010). În ambele continuă un dialog între un tată și fiul său. **Václav Kahuda** (*1965), un prozator care a trecut prin toate profesii posibile și imposibile și e legat de revistele underground din anii 80, este autor de romane pline de imagini și dialoguri savuroase, scene erotice, jocuri de genuri literare, scrise cu limbajul original și stufos, precum *Houština* (*Hățiș*, 1999) sau *Vítr, tma, přítomnost* (*Vânt, întuneric*, prezent, 2014).

MEIR SHALEV: „SPUNEM BANCURI LA ÎNMORMÂNTARE ÎN TIMP CE PLÂNGEM”

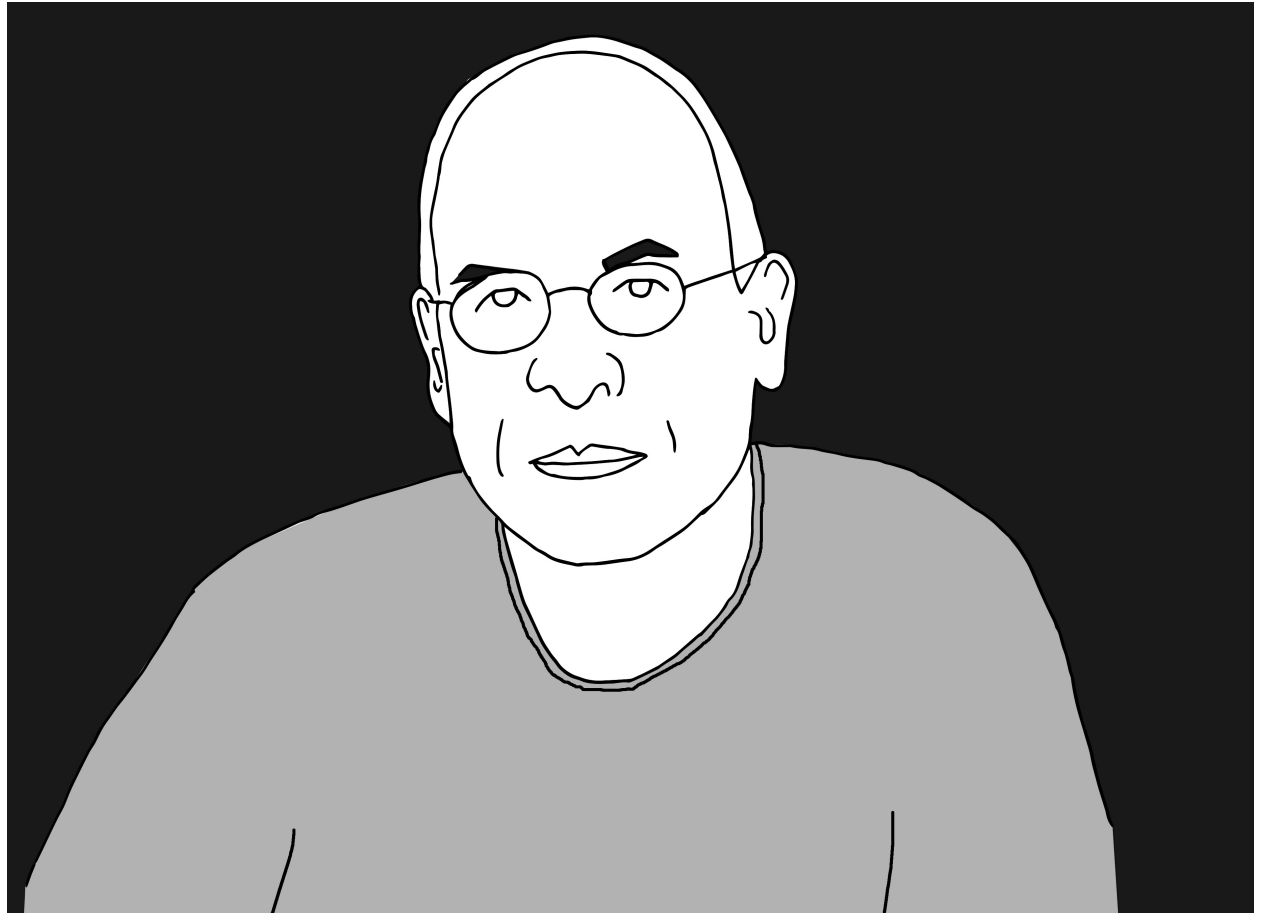
Interviu de Florin Iaru

Meir Shalev este unul dintre cei mai populari scriitori israelieni. Dar popularitatea lui nu se datorează plierii pe gustul public. Dimpotrivă, cartea lui, *Roman rusesc*, este tot ce se poate imagina mai imprezibil și mai dramatic. Zeci de destine, zeci de acțiuni și întorsături de situație te captează, într-o enigmă amărui-voioasă, până când, la sfârșit, cartea se odihnește lângă tine și doar gândurile, neliniștite, nemulțumite, nu te lasă în pace.

Puțină lume știe în România, dar în prima dumneavoastră carte, Biblia, acum, sunt rescrise pasaje din biblie...

Nu este propriu-zis rescrisă, ci e o altă interpretare, dintr-un punct de vedere secular, literar și, de ce nu?, politic. Nu sunt o persoană religioasă. *Vechiul Testament*, însă, cel evreiesc, cred că are lucruri care sunt încă valide astăzi. De exemplu, am încercat să descriu relațiile dintre profet și rege, biserică și stat, lucruri pe care le cunoașteți bine aici, în Europa. De asemenea, am încercat să observ diversele *cassus belli*, întrebări precum de ce ar trebui să mergem la război sau cine e neîndreptățit să lupte. Am fost, de altfel, interesat de faptul că nu există popor ales în Biblie, nimeni nu-i perfect și asta este un lucru pe care-l apreciez. În creștinism sau în islam, nu poți critica. Dar, în biblia noastră, nu e nimic în neregulă dacă spui că Moise nu e perfect. Poți spune și că regele David nu e perfect. Ori Solomon, bineînțeles. Până și în ceea ce-i privește pe profeți, care nu sunt figuri politice, nu-i nicio problemă cu ei, pentru că nu sunt politicieni, nu-s lideri. Și asta e o atitudine care îmi place mult. În timpurile noastre moderne, da, ni se permite să ne criticăm liderii, dar nu atât de liber precum în Biblie. Și cred că, azi, citim Biblia ca un act secular și modern.

În cartea dumneavoastră se află povestea unui personaj, Efraim, care este de o frumuse-

te ieșită din comun. El se întoarce din război desfigurat. Dar, la fel ca mulți soldați israelieni de azi, este împotriva războiului.

Trebuie să spun de la bun început că romanele mele nu sunt politice. Scriu literatură despre teme clasice ale literaturii: dragoste, amintire, despre relațiile interumane. Nu promovez niciun „crez” politic. Dar sunt implicat politic în viața Israelului. Am un articol săptămânal în presă, prin care îmi exprim opiniile și cred că aparțin de ceea ce cred că numiți stânga, sprijin compromisul în ceea ce privește teritoriile, între cele două popoare ș.a.m.d. Dar literatura mea nu e deloc politică. Și nici nu-mi place să citesc literatură politică.

Scriitura dumneavoastră are o muzică foarte calmă, aproape magică, dar, sub cuvinte, există o profundă nefericire a personajelor. De la început, bunica Feige, bunicul Mirkin, toate personajele care se preumblă prin carte au un destin tragic, un soi de viață neîmplinită. Cum împăcați această contradicție?

E o tradiție în familia noastră: bucuria, tristețea și umorul locuiesc împreună tot timpul. Spunem bancuri la înmormântare în timp ce plângem, apoi râdem. Într-o altă carte care, bănuiesc, nu e chiar ficțiune, ci memorialistică, în care e vorba de bunica mea, locuind în același sat pe care îl descriu în *Roman rusesc*, oamenii fac exact acest lucru. Noi găsim întotdeauna ceva haios ca să râdem din toată inima. Dar poate că avem tineri care au fost uciși în război și poate că asta e singurul lucru care nu face pe nimeni să râdă. Dar când ne îngropăm chiar părinții, iubiții, bunicii, e întotdeauna cineva care spune ceva vesel, o anecdotă, o glumă, o ciudățenie, în care cel plecat apare. A râde și a plânge în același

timp e și în carte.

Dar această îmbinare a sumbrului și a ridicolului o faceți cu un mare calm. Să fie aceasta calea succesului dumneavoastră? Pentru că, orice s-ar întâmpla, spuneți povestea?

(zâmbește) Eu cred că sunt un cititor mai bun decât scriitorul care sunt. Toată experiența mea de cititor (și citesc de la patru ani, non-stop) îmi spune că o carte e o poveste. E prima obligație a scriitorului. Și trebuie să spună povestea bine. Ei, e o problemă: cum s-o spui. Până și azi, când citesc o carte, după 50-60 de pagini, dacă văd că nu e poveste, adică nu e nimic de citit, iar scriitorul are mai multe idei decât poveste, închid cartea. E ca o întâlnire oarbă și nereușită. E un eșec.

Israelul de azi. Cum îl vedeți?

Israelul de azi e foarte diferit față de cel pe care îl prezint în carte. Nu mai avem viziunea pe termen lung pe care strămoșii noștri o aveau. Asta e rău. Dar partea bună... cum să vă spun... în satul pe care îl descriu aici, comunitatea, societatea era mai importantă decât individul. Insul trebuia să se sacrifice pentru „binele comunității”. Comunitatea era foarte critică. Dar cred că azi, în Israel, principiile individuale, dorința, voința devin tot mai importante. Eram cam uniformi. Lumea gândea și se comporta la fel. Când cineva spunea: „Hei, e ceva greșit, hai s-o facem altfel!”, era cam exclus. Dar azi fiecare poate spune ce gândește cu adevărat. Dacă aș fi trăit în timpurile pe care le descriu, cred că aș fi suferit, pentru că sunt individualist, prin natura mea... Sunt scriitor.

INTRĂ ÎN PLASELE SCIITORILOR!

Anchetă de Cristina Foarfă

Ce se află în plasele scriitorilor la Bookfest? Cu ce cărți pleacă acasă și ce cărți ne recomandă? I-am întrebat pe câțiva dintre ei care sunt tilurile esențiale, care nu ar trebui să ne lipsească din lista de cumpărături.

Ștefan Agopian

Lupta mea de Karl Ove Knausgård (Editura Litera)

Sticletele de Donna Tartt (Editura Litera)

Principalele curente ale marxismului de Leszek Kołakowski (Editura Curtea Veche)

Născuți în ceață de Brandon Sanderson (Editura Trei)

Adina Rosetti

Alice în Țara Minunilor de Lewis Carroll, trad. Veronica D. Niculescu (Editura Nemi)

Bookătăria de texte și imagini, coord. Stela Lie și Florin

Bican (Editura Pandora M)

Durere de Zeruya Shalev (Editura Polirom)

Obiecte umane de Teodor Dună (Editura Cartea Românească)

Arta de a cere de Amanda Palmer (Editura Vellant)

Trupuri divine de Guillermo Cabrera Infante (Editura Curtea Veche)

Olguța și un bunic de milioane de Alex Moldovan (Editura Arthur)

Rostogol merge acasă de Lavinia Braniște (Editura Arthur)

Simona Sora

2666 de Roberto Bolaño (Editura Univers)

111 Scrisori din Paris de Lucian Raicu (Editura ICR)

Durere de Zeruya Shalev (Editura Polirom)

Calea Idei Brown de Ricardo Piglia (Editura Humanitas Fiction)

Puritate de Jonathan Frazen (Editura Polirom)

Rosa Alchemică și alte scrieri de W. B. Yeats (Editura Humanitas Fiction)

Un cititor în pădurea din oglindă de Alberto Manguel (Editura Nemira)

Ieșirea din timp de Matei Călinescu (Editura Humanitas)

Filozofia pentru copii de Davin A. White (Editura Pandora M)

Născut într-un ceas bun de David Lodge (Editura Polirom).

Octavian Perpelea

Confiscarea bestiei de Iulia Militaru (Editura frATCalia),

Lolita32 de Livia Ștefan (Casa de Editură Max Blecher)

Dialectia urșilor de Radu Nițescu (Casa de Editură Max Blecher)

Ai uitat să râzi de Bogdan Munteanu (Editura Nemira)

Viața sexuală a gemenelor siameze de Irvine Welsh (Editura Polirom)

Beautiful You de Chuck Palahniuk (Editura Polirom).

Iulian Tănase

Vremurile bune de altădată de Bohumil Hrabal (Editura Art)

Opera poetică de Paul Celan (Editura Polirom)

Laur de Evgheni Vodolazkin (Editura Humanitas)

DE UNDE SARE IEPURELE LITERAR

Florin Iaru

Cristian Fulaș: Eu+casa de marcat = love. Definiția fericirii.

Urșii polari sunt la târg. Nu, nu în cărțile cu poze. Țasta e numele de cod al băieților cu *walkie-talkie* și pistol.

Meir Shalev: „Când am auzit povestea porumbeilor călători care se întorceau la tânărul dresor, pentru că o femeie romantică le dădea drumul, numai ca să îl vadă, mi-am zis că niciodată n-aș fi fost în stare să inventez o astfel de poveste.”

Humanitas, ora 19,30. Takumi se prezintă, în fața a șapte camere de luat vederi: „Acesta e un cuțit Sakai Takaiki, vechi de 400 de ani, din oțel... smkgmdfghtkng...”

Matei Martin, RRC: „Mi-ai stricat șusta. Pentru că ai devoalat că vreau să fac interviu cu *chief of security* de la israelieni. Ai publicat. Și ei citesc. Citesc tot sau li se traduce tot.”

Anonim: E nașpa că o librărie se transformă într-un magazin de suveniruri.

Un comesean: „Mai întreabă-l mâine dimi-

CUM SE LANSEAZĂ O CARTE

Cristina Foarfă

Doamnelor, domnilor, frumoase domnișoare Avem onoare de a ne afla în prezența inegalabilului Mișu Ghiță, un adevărat virtuoz al cuvântului care, iată, a ajuns la a șaiszeci și noua carte la nici șaiszeci și opt de primăveri ilustre. Măcar dacă ar scrie mai mult, cărțile sale sunt o mare mângâiere pentru gusturile noastre. Mi se pare de bun augur că alături de noi se află alte două nume consacrate ale culturii române și, de ce nu, universale – re-

neață!”

Alt comesean: „Eu l-am văzut pe Silviu Lupescu (Poliorom) intrând.”

Alt comesean: „Și a mai ieșit?”

Ultimul comesean: „Uite-l!”

Bedros Horansangian: „Generale, nu te băga. Ah, te-ai băgat? Ești mâncat!”

Ioan Groșan: „Ce bine scie! Și are doar paispe ani? Aha, are deja șaișpe? Foarte interesant.”

Marin Mălaicu-Hondrari: „Eu am văzut doi atașai culturali iranieni intrând acolo. Știi și tu ce sunt atașaii. Nu știi? Haide, mă!”

Denisa Comănescu (Humanitas): „De unde pot să fac rost de o sticlă de vin bun pentru invitați? N-au decât bere!

– De la standul Humanitas. Alături.

– Și unde e standul Humanitas?”

Ana Toma: „Cele mai importante bârfe? Demisia lui Cosmin Perța de la Tracus Arte și p... lui Țupa.”

Prieten: „Hai, că nu-i chiar așa importantă!”

Ana Nicolau (Nemira): „Acum doi ani, exact ca acum. Am închis standul la ora opt și ne-am dus la J'ai bistro. Vasile Ernu, Marius Chivu, care pune muzică. Am dansat până la 6 dimineața. La șase, Marius își ia hăinuța, se caută în buzunare după chei. Și peste ce dă? Peste două rățuște de plastic. Cineva îi lua-se haina. L-am luat acasă, i-am dat un tricou foarte decoltat. A doua zi, de fapt, doar peste câteva ore, țîrrr, telefonul. Vasile Ernu: „Ana, am luat haina altuia, era identică cu a mea, dar am găsit niște chei. Ce mă fac, aveam niște rățuște pentru Sașa!” Zic: „Le-am găsit, dar doarme.”

putatul critic literar Cristinel Costăchescu și scriitorul, titanul, mai bine zis, Iliuță Niculiță.

Aș vrea să vă spun, stimați membri ai audienței – sărut mâinile, domnița Mihalcea, nu v-am văzut, v-ați schimbat tunsoarea? – că ne aflăm în fața unei capodopere. Maestrul Mișu Ghiță, pe care îndrăznesc să-l numesc un Dostoievski al zilelor noastre pentru profunzimea cu care analizează abisalul suflet omenesc, cu nuanțele unui Tolstoi și cu perspectiva universală a unui Platon, a scris un roman care, sunt sigur și fără îndoială, va sta pe raftul întâi al literaturii române și, dacă dă Dumnezeu și fondurile pentru cultură, să fie tradus, al celei universale.

Maestre, mereu m-am întrebat unde vă găsiți inspirația, de unde această supraviețuire a cuvintelor, cum infailibil o numește maestrul Cristel Costăchescu în elogiul de pe coperta a patra. Unde se află acest izvor

SCRISE DE VIZITATORI LA STANDUL BOOKSHAKE

Parcă am trecut în Țara de dincolo de Oglindă, și aerul e mai altfel aici... Oamenii – mai relaxați și zâmbitori – nu aleargă ca pe străzi, shopping-ul de carte e totuși diferit, presupune și timp răbdător, și concentrarea atenției pe subiectele țintă, autori sau cărți sau evenimente. Da, există și locuri privilegiate pentru cei puțin care (mai) citesc. Bookfest Rules!

nescătuit al cunoașterii, poate în experiențele semnificative cu oameni, când ne prind diminețile la terase în discuții despre sensul ultim al existenței, în zilele petrecute în biblioteci sau poate în viața de zi cu zi, observată pe stradă? Iar aici vă uniți întru spirit cu gigantul Iliuță Niculiță, pentru care viața nu mai are nici un mister, care a pătruns în oceanele sufletului omenesc ca un scafandru existențial. Sunt florii pe care, noi, bieți cititori ignoranți ca puful păpădiilor, îi simțim în degetele care dau paginile cărților mărețe pe care domniile voastre le scrieți cu atâta măiestrie de bijutieri ai sunetelor.

Domnilor, vă dau cuvântul, vă rog să ne inspirați cu vorbe prețioase izvorâte din fântânile nescate ale minților domniilor voastre, să ne spuneți, pe rând, ce a trezit în alter ego-urile dumneavoastră de cititori, critici și, nu în ultimul rând scriitori, romanul *Beciul și apocalipsa zgâriată*.

EDUCAȚIA BAZATĂ PE INTEROGAȚIE – EVREII ȘI CUVINTELE, DE AMOS OZ

Dana Jenaru

Citind cea mai recentă carte a lui Amos Oz tradusă în română – Evreii și cuvintele – te întrebi, vrând-nevrând, cum ar fi fost să aibă și copiii românilor drept povești ale copilăriei texte care să provoace întrebări și răspunsuri privind până și cele mai neînsemnate aspecte ale existenței (legate în discuții fresc-contradictorii), în loc de scufițe care sunt mâncate de lup dacă se abat de la drumul stabilit de alții.

Evreii și cuvintele este o carte-eseu scrisă de către Amos Oz și fiica acestuia, Fania Oz-Salzberger. Un romancier și un istoric aparținând unor generații diferite scriu o carte vie despre importanța pe care o au pentru identitatea evreilor (și a oricărui popor) mesajele lingvistice transmise de la o generație la alta.

Este o carte ce își propune să genereze discuții substanțiale, dincolo de posibilele răspunsuri adunate peste timp, dar și dincolo de timp și de spațiu. Dezistoricizarea contextului se impune de la sine, atâta timp cât subiectul formează importanța educației bazate pe interogație. Pe ce fel de „învățăături” punem preț, ce întrebări punem, ce și cum dezbaterem, cine cui pune întrebări – sunt doar câteva date ale ecuației, de necontestat fiindcă suntem pavați de cuvinte mult mai mult decât își imaginează cei mai mulți dintre noi.

Evreii și cuvintele este mai ales o carte speculativ-reflexivă care evidențiază importanța pe care au avut-o în special textele scrise în continuitatea identitară a evreilor: „Continuitatea evreilor a depins dintotdeauna de cuvintele rostite și de cele scrise, de un labirint de interpretări, dezbateri și acorduri, aflat într-o continuă extindere și de un raport interuman unic. La sinagogă, la școală, dar mai ales acasă, a existat mereu un dialog profund între două sau chiar trei generații”.

Cei doi aleg drept unitate de măsură a istoriei evreiești cuvintele și privesc

Bookaholic.ro este revista online literară unde „dependența de cărți se tratează cu cărți”. Găsiți aici recomandări de lectură, interviuri cu autori români și străini, idei de lifestyle livresc, povești cu scriitori și multe alte lucruri care țin de pasiunea pentru citit.

continuitatea ca fiind mai ales una textuală. Foarte important este că această privire este aruncată de doi evrei israelieni laici, care nu cred în Dumnezeu (dar pentru care laicitatea nu e rupere cu tradiția, ci doar o înțelegere diferită a lumii și a omului, una realizată dacă nu în liniște, măcar în libertate, efervescenta intelectuală, întrebările fiind mai importante decât răspunsurile) și a căror identitate evreiască nu este dată de credință: „Pentru evreii seculari ca noi, Biblia ebraică reprezintă o creație umană magnifică. Exclusiv umană. O iubim și o punem sub semnul întrebării”. Biblia devine un obiect al admirației.

Atenția se îndreaptă pe „modelul evreiesc de conversație intergenerațională”, mai ales că și vechile texte ebraice sunt centrate pe două perechi cruciale: părinte-copil și profesor-elev. Mai importantă decât perechea femeie-bărbat, paradigma patrifilială ce stă la baza memoriei, a mitologiei, a ethosului și a artei colective a evreilor este mai puternică decât în alte culturi. Evreii și-au educat copiii (favorizați erau băieții care trebuiau să meargă la școală de la 3 la 13 ani), familiarizându-i cu povești, transformându-i în oameni care depind de cărți.

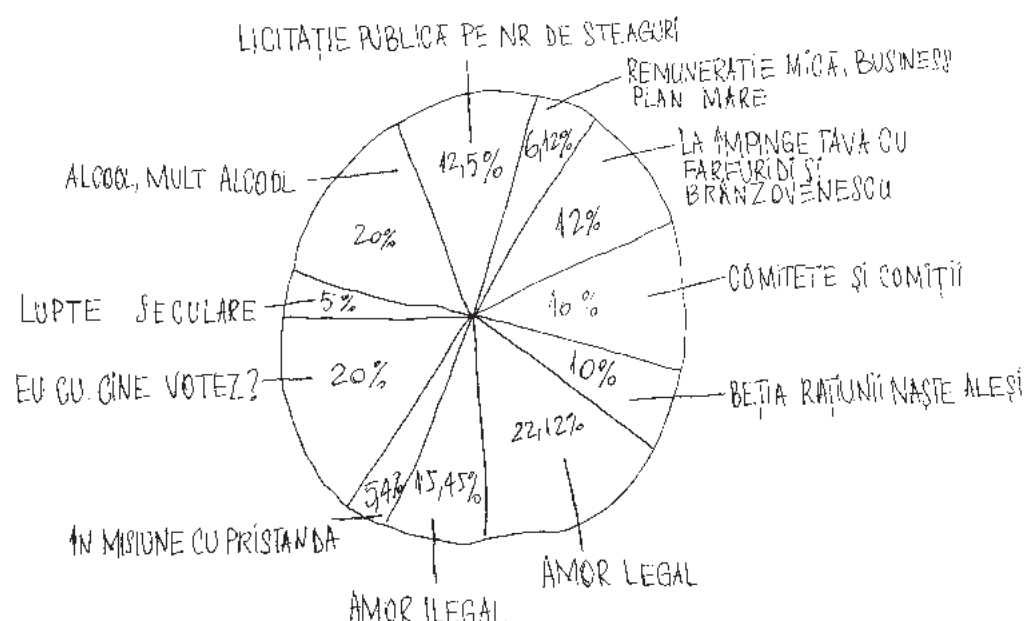
Așa-zisa literatură pentru copii a evreilor a fost cât se poate de „serioasă”, constituită fiind din teme ce au dezvoltat capacitatea de a pune întrebări în așa fel încât nici o piatră să nu rămână neîntoarsă de la locul ei. Relația dintre rabin și elev era cu sens dublu – „iubirea și admirația sunt legate prin dezbateri, exact așa cum ar trebui să fie. Diferența de opinie, în interiorul gândirii raționale, este chiar numele jocului”. De

mici, copiii învață că lucrurile mărunte au egală importanță cu cele mari, credința căpătând și o altă conotație: „să înțelegi legile încurcate care guvernează până și cele mai neînsemnate elemente ale existenței umane reprezintă un act de credință”.

Paradigma conversației generaționiste evreiești este de invidiat, regula de bază a conversației în familie fiind aceasta: adunați în jurul pâinii de pe masă, copiii pun întrebări, părinții răspund. Cele mai „rele” întrebări sunt cele mai bune, transmiterea ștafetei implicând deopotrivă și o abordare inteligentă a adversității adolescente. La 12-13 ani, copiii devin responsabili de moștenirea textuală. A fi credincios înseamnă și să fii purtător de povești prin care se cută argumentativ adevărul, care creează și re-creează realități, care anulează ignoranța și naivitatea. Deseori cu mult umor și cu o reverență ireverențioasă. Așa cum fac și cei doi Oz.

„Evreii au o bogată moștenire a răsului, adesea adiacentă bogatei noastre moșteniri de lacrimi. Există o tradiție solidă a unei autocritici dulci-amăruie, care merge adesea până la punctul dezaprobării, care s-a dovedit a fi un instrument de încredere în procesul de supraviețuire într-o lume ostilă. Și de vreme ce răsul, lacrimile și autoironia sunt aproape întotdeauna verbale, toate curg delicat în obiceiul israelit și evreiesc de a dezbate totul și de a se certa cu toată lumea: cu sine, cu prietenii, iar uneori, cu Dumnezeu”. Amos Oz și Fania Oz-Salzberger, Evreii și cuvintele, traducere din engleză și note de Ioana Petridean, Humanitas Fiction, 2015

O SCRISOARE PIERDURĂ, ÎN %

CE CĂRȚI ROMÂNEȘTI SĂ IEI ACASĂ DE LA BOOKFEST 2016

Laura Câlțea

De la an la an, tot mai mulți autori români apar la târgurile de carte și, ceea ce e și mai bine, la tot mai multe edituri. Mai mici sau mai mari, editurile încep să-și asume riscul de a publica autori contemporani mai mult sau mai puțin cunoscuți publicului, iar cititorii încep, încet-încet, să-și construiască o nouă încredere în literatura română contemporană.

La standul **Polirom** și **Cartea Românească**, ca de obicei, vor fi lansate numeroase cărți scrise de autori români contemporani, printre care *Vacanțe filocalice*, de Gabriel Pătrașcu (Premiul de Debut al Editurii Cartea Românească, ediția 2015 - Proză), *Darul* lui Serafim, de Simona Antonescu (autoarea a câștigat același premiu pentru debut în 2014 cu *Fotograficul Curții Regale*), *Pascal desenează corăbii*, de Radu Niciporuc (un volum de povestiri scris de „un autentic lup de mare”, o prezentare ce-i face curioși pe toți cei care l-au citit pe Jules Verne în copilărie). De asemenea, tot aici va apărea un volum de sinteză mult-așteptat de cititori și de critică, *Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură*, de

Andrei Oișteanu.

La Humanitas, au apărut ediții noi ale unor cărți ce dispăruseră de mult timp de pe piață și care se cereau reeditate. Prima dintre ele este, evident, celebrul și controversatul *Jurnal* al lui Mihail Sebastian, acum într-o nouă ediție cartonată, cu fotografia autorului făcută de Costică Acsinte pe copertă. Tot la categoria reeditări intră și o nouă ediție a *Levantului* lui Mircea Cărtărescu (adnotată de Cosmin Ciotloș), plus o ediție cartonată a *Solenoid-ului*, dar și o serie de autor dedicată lui Matei Călinescu ce cuprinde trei titluri: *Portretul lui M*, *Un altfel de jurnal* și *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*. Nu sunt doar reeditări la Humanitas, Radu Vancu semnează un volum dedicat modernității poetice (de la Pound la Cărtărescu), *Elegie pentru uman*, iar Ana Maria Sandu a realizat o antologie a, probabil, celei mai populare rubrici din *Dilema Veche*, *Cu ochii în 3,14*.

La **Casa de Pariuri Literare**, editură dedicată exclusiv literaturii române contemporane, își face debutul o autoare pe care am descoperit-o în revista de proză scurtă *iocan*, Irina Georgescu, cu volumul *Dincolo de ferestre*. Și, că tot am vorbit de *iocan*, dacă nu ați apucat s-o luați, o găsiți în târg la Editura Vellant și merită din plin să-i dați o șansă. Dacă tot suntem la capitolul „edituri românești dedicate exclusiv literaturii române contemporane”, la **Herg Benet** apare ultimul volum al lui Flavius Ardelean, unul dintre cei mai insolțiți și originali tineri autori români, *Miasma*.

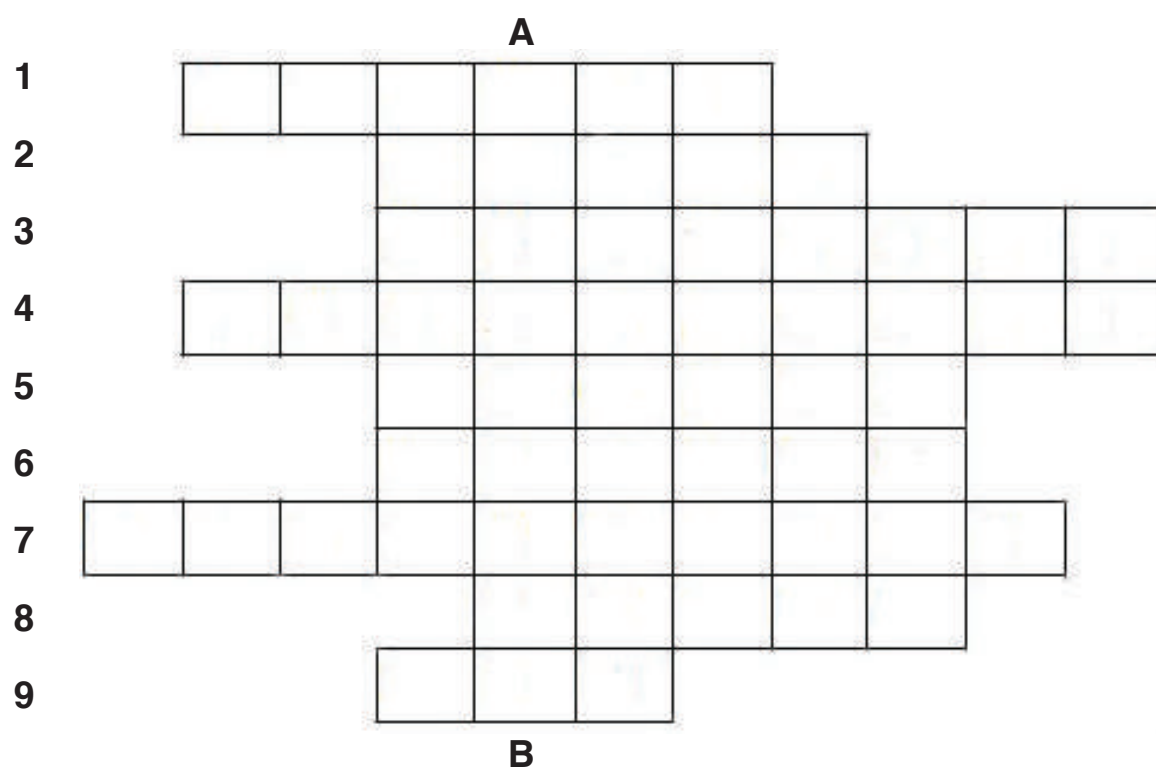
La standul **Nemira** se lansează atât recentul volum de proză scurtă al lui Bogdan Munteanu, *Ai uitat să râzi*, cât și o nouă antologie de poezii în colecția „111”, *111 cele mai frumoase poezii de Radu Stanca*, antologie îngrijită de Cosmin Ciotloș, iar la **Trei** Camelia Cavadia, care a debutat anul

trecut cu romanul *Vina*, revine cu o nouă carte, *Măștile fricii*. În colecțiile dedicate recuperării istoriei autohtone, la **Corint** au apărut două volume interesante, *Poveștile Peleşului*, de Carmen Sylva, și o antologie realizată de Valentin Panopol, *Românce văzute de străini*.

La **Editura Univers** se lansează o nouă colecție de literatură română contemporană cu trei cărți câștigătoare ale concursului de debut organizat de editură anul trecut (*Cât mai aproape de tine*, de Vlad Roman; *Salutări* lui Troțki, de Dumitru Crudu; *Clavecicul domnului Daumier*, de Cati Giurgiu), iar la **Editura Arthur**, la fel, vor apărea trei volume de cărți pentru copii scrise de autori români, toți câștigători ai Trofeului Arthur (*Dosarul Popcorn*, de Ana Rotea; *Olguța și un bunic de milioane*, de Alex Moldovan; *Rostogol merge acasă*, de Lavinia Braniște).

În încheiere, aș aminti și câteva volume de poezie: la **Cartea Românească** a apărut *rezistență*, de Alina Purcaru, și *crux*, de George State (Premiul de Debut al Editurii Cartea Românească, ediția 2015), la **Humanitas** un nou volum de Ana Blandiana, *Orologiul fără ore*, iar la **Paralela 45** a fost publicată o întreagă colecție de cărți de poezie: *Jurnalul unor cuvinte ingrate*, de Emilia Ajule; *Poeme carnivore*, de Costel Suditu; *Deasupra lui Hans*, de Liviu Mățăoanu; *Devorarea maestrului*, de Mihail Gălățanu; *Ea e Matilda*, de Teodor Sinezis; *Exerciții de spart coada muzei*, de Viktor Latunski; *Fata de la oraș*, de Gabriela Schuster; *Sedativ*, de Adi Filimon; *Magnolia din Padova*, de Dumitru Andreca; *Nimeni, el singur*, de Mihai Amaradia; *Orașul alb*, de Ioan Barb; *Și moartea scrie uneori poeme*, de Adela Efrim; *Totul e să mergi până la capăt*, de Ottilia Ardeleanu.

COMPLETEAZĂ REBUSUL

1. Un scriitor ceh foarte cunoscut care consumă multă bere.
  2. Jurnalist culinar israelian, invitat la Bookfest 2016.
  3. Titlul unei cărți scrise de Mircea Cărtărescu, publicată în 2015 și apărută la târg într-o ediție nouă.
  4. Revista literară online care editează, împreună cu Centrul Ceh, cotidianul pe care îl citești.
  5. Numele țării invitate la Salonul Internațional de Carte, ediția a XI-a.
  6. Acești doi scriitori sunt verișori; prenumele unuia este Meir, al celuilalt este Zeruya.
  7. Titlul unui volum polițist scris de Dror Mishani și apărut la Editura Trei.
  8. Un alt scriitor din Cehia, care a scris, printre altele, *Metamorfoza*.
  9. Cotidianul acesta este realizat la inițiativa Centrului .....
- A-B: Numele ziarului pe care îl citești.

DE VĂZUT ÎN TÂRG

RECOMANDĂRI EVENIMENTE DE ASTĂZI

Greu azi la Bookfest. Nu avem loc de introducere, sunt prea multe evenimente. Mai jos, câteva selecții.

12:00 Editura Nemira (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte și sesiune de autografe: *Ai uitat să râzi*, de Bogdan Munteanu. Participă autorul și scriitorii Marin Mălaicu Hondrari și Dan Coman.

12:00 Editura Polirom (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte: *Vârstele jocului. Strada Cetății*, de Claudiu M. Florian (Premiul Uniunii Europene pentru Literatură, ediția 2016). Invitat: Dan C. Mihăilescu. Moderator: Eli Bădică.

12:00 Grupul Editorial Art (scena Arena, pav. C1) - Lansarea antologiei *Uite cine vorbește*, din colecția „Cărțile mele”, coordonată de Florentina Sâmihăian și Liviu Papadima (Editura Arhur). Invitați: Florentina Sâmihăian, Liviu Papadima, Adina Popescu, Alex Moldovan, Elena Vlădăreanu, Ioana Nicolaie, Ioana Pârvulescu, Ladislau Dardici, Laura Grunberg, Radu Paraschivescu, Simona Popescu, Veronica D. Niculescu, Max Gruenwald, Jan Koneffke, Alis Popa, Călin Andrei Mihăilescu. Moderator: Matei Sâmihăian.

13:00 Israel - țara invitată (standul invitațului de onoare, pav. C4) - *Istoria-n bucate*: Mircea Dinescu în dialog cu Gil Hovav, unul dintre cei mai cunoscuți jurnaliști culinari din întreaga lume. Amfitrion: Matei Martin.

13:00 Editura Humanitas (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte și sesiune de autografe: *Nebunia de a gândi cu mintea ta*, de Gabriel Liiceanu. Participă: Gabriel Liiceanu și Horia-Roman Patapievici.

13:00 Editura Polirom (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte: *Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură*, de Andrei Oișteanu (Seria de autor „Andrei Oișteanu”).

13:30 Editura Vremea (Cafeneaua Literară Bastion, pav. C1, Balcon) - Lansare de carte: *Prețul aurului. Sinceritate incomodă*, de Maria Olaru (prefață de Cătălin Tolontan). Invitați: Maria Olaru, Alin Petrache, Cristian Țopescu, Cătălin Tolontan, Bogdan Burileanu. Moderator: Silvia Colfescu.

14:00 Editura Polirom (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte: *Sărbătoarea Corturilor*, de Ioan T. Morar. Invitat: Mircea Mihaieș. Moderator: George Neagoe.

15:00 Editura Humanitas (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte și sesiune de autografe: *Cum gândesc politicienii (Cum? Gândesc politicienii?)*, de Radu Paraschivescu. Participă: Andrei Pleșu, Radu Paraschivescu și Lidia Bodea.

15:00 Editura Polirom (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte: *Arhiva trădării și a mâniaei*, de Ion Vianu. Invitați: Simona Sora, Radu Vancu. Moderator: George Neagoe.

15:30 Editura Humanitas (stand propriu, pav. C2) - Întâlnire cu Mircea Cărtărescu. Vor fi prezentate ediția comentată de Cosmin Ciotloș a *Levantului* și ediția de colecție a bestsellerului *Solenoid*. Vor vorbi: Mircea Cărtărescu, Ioana Pârvulescu, Cosmin Ciotloș și Lidia Bodea.

16:00 Israel - țara invitată (scena Agora, pav. C5) - Întâlnire cu istoricul Fania Oz-Salzberger, co-autoare alături de Amos Oz a bestsellerului *Evreii și cuvintele* (Editura Humanitas Fiction), în traducerea Ioa-

nei Petridean. Participă, alături de Fania Oz-Salzberger: Madeea Axinciuc, Andrei Oișteanu și Ioana Petridean. Amfitrion: Denisa Comănescu.

17:30 Editura Humanitas (stand propriu, pav. C2) - Eveniment Matei Călinescu. Prezentarea volumelor: *Un altfel de jurnal: Ieșirea din timp, Portretul lui M, Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*. Participă: Ion Vianu, Dan C. Mihăilescu, Raluca Dună și Lidia Bodea.

18:30 Editura Polirom (stand propriu, pav. C2) - Lansare de carte: *Rezistență*, de Alina Purcaru. Invitați: Simona Popescu, Florin Iaru, Dan Coman. Moderator: Eli Bădică.

BOOKSHAKE

REDACTORI COORDONATORI:

ELI BĂDICĂ
CRISTINA FOARFĂ
FLORIN IARU
JIRINA VYORÁLKOVÁ

ILUSTRĂȚII:

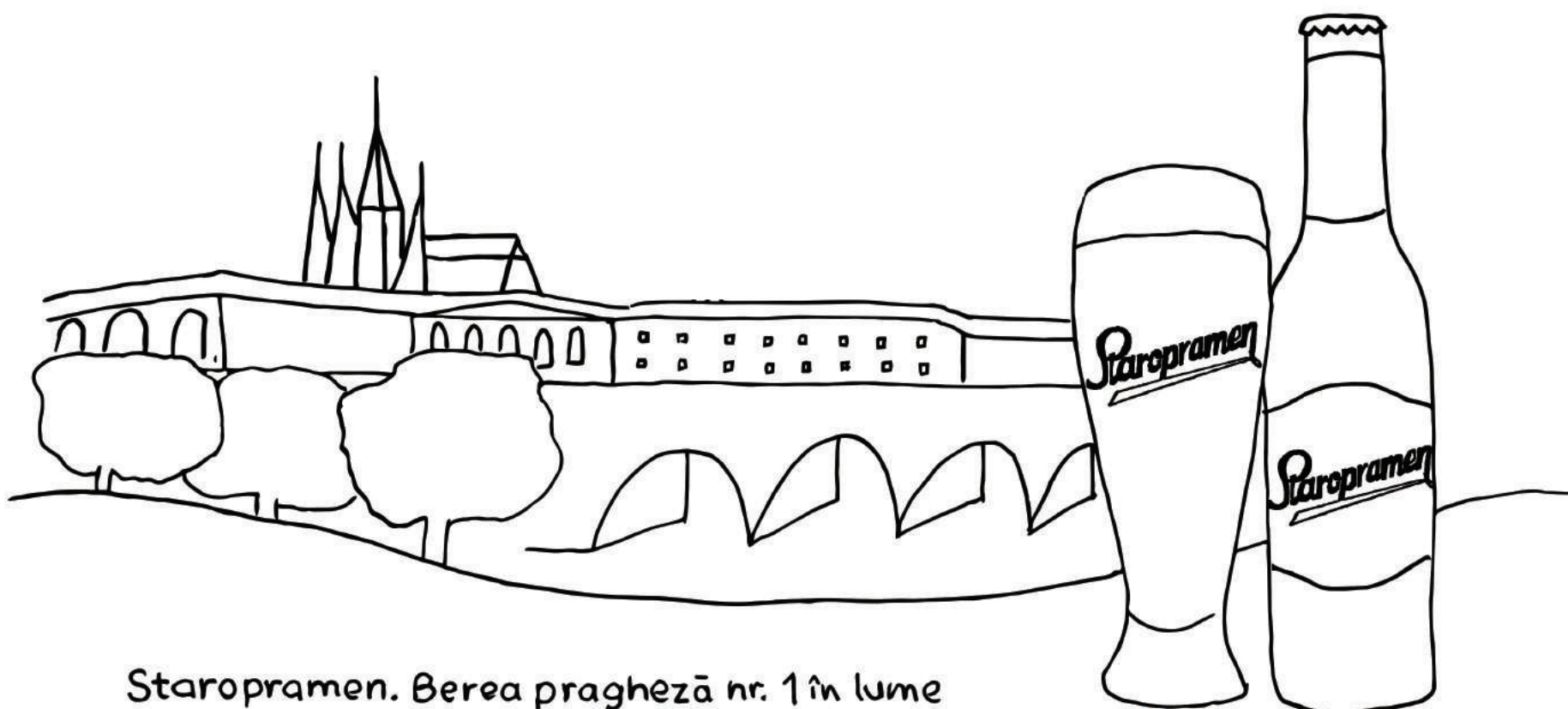
ANA PREDUȘ

DESIGN:

IULIA ȚURCANU

WWW.CZECH-IT.RO

WWW.BOOKAHOLIC.RO

Staropramen. Berea pragueză nr. 1 în lume